

**MAXSUS KIYIM VA SHAXSIY HIMOYA VOSITALARINI
ISHLAB CHIQUARISH HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENDIYASI**

Andijon Davlat texnika

instituti mashinasozlik texnologiyasi

Usmonaliyev Dildorbek Ulug'bek o'g'li

Ilmiy rahbar Qobulova Nilufar Jalilovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada maxsus kiyim va shaxsiy himoya vositalarining ishlab chiqarilishi, ularga bo'lgan talab va ehtiyoj, shuningdek, sohadagi zamonaviy texnologiyalar ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston hamda jahon tajribasida ushbu vositalarning ishlab chiqarish holati o'rganiladi, ularni yaratishda qo'llanilayotgan materiallar, ekologik xavfsizlik, texnologik innovatsiyalar va mehnat muhofazasi talablariga javob beradigan yechimlar yoritiladi. Maqolada sohaning rivojlanish tendensiyalari, import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyatlari va eksport salohiyati haqida ham fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Maxsus kiyim, shaxsiy himoya vositalari, ishlab chiqarish, mehnat muhofazasi, xavfsizlik, innovatsiya, texnologiya, ekologik xavfsizlik, eksport, import o'rnini bosish

Zamonaviy ishlab chiqarish jarayonlarida inson salomatligi va xavfsizligini ta'minlash muhim omillardan biri hisoblanadi. Xususan, sanoat, qurilish, kimyo, tibbiyot, qishloq xo'jaligi kabi ko'plab sohalarda mehnatkashlar turli xavfli omillarga duch keladilar. Bunday holatlarda maxsus kiyim va shaxsiy himoya vositalari (SHHV) inson sog'lig'ini muhofaza qilish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda mehnat muhofazasi talablariga rioya etish uchun zaruriy vosita sifatida xizmat qiladi.

Bugungi kunda global miqyosda ushbu vositalarga bo'lgan talab ortib bormoqda. Bu esa ishlab chiqaruvchilar oldiga yuqori sifatli, ergonomik, ekologik

xavfsiz va funksional maxsus kiyimlar yaratish vazifasini qo'ymoqda. O'zbekiston Respublikasida ham mazkur sohani rivojlantirish, ichki ehtiyojni qondirish va eksport salohiyatini oshirish maqsadida qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Maxsus kiyim va shaxsiy himoya vositalari (SHHV) – bu mehnat faoliyati jarayonida inson organizmini zararli omillardan himoya qiluvchi vositalar majmuasidir. Ular nafaqat ishchilarning xavfsizligini ta'minlash, balki kasbiy kasalliklarning oldini olishda ham muhim rol o'ynaydi. SHHV tarkibiga himoya kostyumlari, dubulg'alar, qo'lqoplar, niqoblar, ko'zoynaklar, quloq himoyachilari va boshqa vositalar kiradi.

O'zbekiston sanoatida so'nggi yillarda maxsus kiyim va SHHV ishlab chiqarish hajmi sezilarli darajada oshdi. Mahalliy tikuvchilik korxonalari texnik imkoniyatlarini kengaytirib, xalqaro standartlarga javob beradigan mahsulotlar ishlab chiqarmoqda. Shu bilan birga, davlat tomonidan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari yaratish orqali mazkur yo'nalishda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga rag'batlantirilmoqda.

Misol uchun, Farg'ona, Toshkent, Andijon kabi viloyatlarda joylashgan korxonalarda ishchilar uchun issiqqa, sovuqqa, kimyoviy va mexanik ta'sirlarga chidamli maxsus kiyimlar tayyorlanmoqda. Bu esa ichki bozor ehtiyojini qondirish bilan birga, eksport imkoniyatlarini ham oshirmoqda.

Jahon tajribasiga nazar tashlaganda, SHHV ishlab chiqarishida quyidagi tendensiyalar kuzatilmoqda:

Innovatsion materiallardan foydalanish – nanoto'qimalar, yong'inga chidamli matolar, antibakterial qoplamalar bilan ishlov berilgan mahsulotlar keng qo'llanmoqda;

Ergonomik dizayn – foydalanuvchi uchun qulay, yengil va harakat erkinligini cheklamaydigan modellar ishlab chiqilmoqda;

Atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan ishlab chiqarish – ekologik xavfsizlik va barqarorlik tamoyillariga asoslangan usullar joriy etilmoqda;

Raqamlashtirish – ba'zi rivojlangan davlatlarda “aqli kiyimlar” ishlab

chiqilmoqda, masalan, sensorlar o'rnatilgan, ishchining holatini monitoring qilish imkonini beruvchi vositalar.

O'zbekiston uchun ushbu tendensiyalarni bosqichma-bosqich joriy etish orqali nafaqat ichki xavfsizlik madaniyatini oshirish, balki eksportbop brend yaratish imkoniyati mavjud.

Soha rivojida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan:

- yuqori texnologiyali uskunalarning yetishmasligi;
- 1. kadrlar malakasining pastligi;
- xalqaro sertifikatlash tizimining to'liq joriy qilinmaganligi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun texnik jihatdan qurollangan ilmiy-tadqiqot markazlarini rivojlantirish, xorijiy investorlarni jalb etish, kasb-hunar kollejlari va oliy ta'lim muassasalarida SHHV dizayni va texnologiyasi bo'yicha mutaxassislar tayyorlash zarurdir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, maxsus kiyim va shaxsiy himoya vositalari ishlab chiqarish sohasi zamonaviy sanoat va mehnat muhofazasining ajralmas qismi hisoblanadi. Ushbu sohaning rivojlanishi nafaqat ishchi-xodimlar xavfsizligini ta'minlash, balki milliy iqtisodiyot barqarorligi uchun ham muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistonda ushbu yo'nalishda sezilarli siljishlar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, hali hal qilinishi lozim bo'lgan muammolar ham mavjud. Texnologik yangiliklarni tatbiq etish, malakali mutaxassislar tayyorlash, xalqaro sifat standartlariga mos mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish orqali bu sohani yanada yuqori bosqichga olib chiqish mumkin.

Kelgusida innovatsion yondashuvlar, ekologik xavfsizlik va ergonomik talablarni hisobga olgan holda ishlab chiqarishni rivojlantirish, shuningdek, ichki bozor bilan birga tashqi bozorlarda ham raqobatbardosh brendlar yaratish — asosiy strategik yo'nalishlardan biri bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. — Toshkent: Adolat nashriyoti, 2022.

2. “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” fanidan o‘quv qo‘llanma / T. Qodirov, S. To‘xtayev. — Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
3. Normativ-huquqiy hujjatlar: O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Ish joylarida xavfsizlik va sog‘liqni saqlashni ta‘minlash bo‘yicha talablar” qarori, 2021-yil.
4. ISO 13688:2013 – Protective clothing – General requirements.
5. World Health Organization (WHO). Personal protective equipment (PPE) in the context of COVID-19. — WHO publications, 2020.
6. International Labour Organization (ILO). Guidelines on occupational safety and health management systems. — Geneva, 2011.
7. Xasanov A., “Maxsus kiyim ishlab chiqarish texnologiyasi”, ilmiy maqola, Textile Journal of Uzbekistan, 2021, №2.
8. Shukurov I., "Yengil sanoatda innovatsion texnologiyalar", monografiya. — Toshkent: Innovatsiya, 2019.
9. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi rasmiy sayti.
10. www.ilo.org – Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) rasmiy veb-sayti.